רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר. ולעיל נמי מיירי ברפוי [9]וקשה קלת דהיכי פליגי כולי האי דאמר[א] מחייב חטאת ואמר[ב] שרי אפי' לכתחלה ועוד[ג] הא אין בנין וסתירה בכלים ועוד תקשה לרב יהודה הך ברייתא דליכא תנא דמחייב חטאת ומ"ש לומר[ד] דהכי קאמר לעיל הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו הממזיר מטה של טרסיס בשבת חייב חטאת כשאינו רפוי ואם כן ברפוי אין סברא להתיר לכתחלה[ה]:

לימא תנן סתמא דברי יוסי דאמר גורם לכיבוי אסור. הוה מצי למימר וליטעמיך הא דרי יוסי גופיה נמי אמרה אלא בדליקה משום דאדם בהול על ממונו אי שריגא ליה אתי לכבויי והכי מפרש בכל כתבי (לקמן קכ:) אבל הכא ליכא למגזר דהא יש כלי אחת הגר ואינו בהול וכמה מקומות בהש"ס יכול לומר וליטעמיך ואינו אומר:

מפני שמקרב את כביוו. פירוש דגזרינן ע"ש אטו שבת ובשבת יכול לבא לידי כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הגילוות ואם תאמר מאי אנא שריא דיו וסממנים ופריסת מלוחה[ו] דשרינן בפ"ק (דף י:) עם השמש[ז] והכא אסרינן מע"ש אנא יבא לעשות בשבת ותירץ הרב פור"ת הכתם ליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת[ח] דהא [ט]אם מלאכה הן אבל הכא ליכא למיחש דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי אחת הגילוות וליכא למיחש שמא יבא לידי כיבוי שיתחיל ליתן המיס קודם נפילת הגילוות וקודם גמר הנתיבה יפלו ומכבה ביציס או שיגביה הכלי עם המיס כנגד הגילוות כדפרישית[ו] ואף על גב דבאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר' שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא החמירו אטו כיבוי לחיוב חטאת ואע"ג דהוי גזירה לגזירה קיס לאו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי ורש"י דפי' דהוה מכבה ממש לאו דוקא אלא כלומר שיוכל לבא לידי כיבוי ור"ת גריס כפירוש ר"ח מפני שמקרב כיבוי לתחתם הוא דשרי לעשות מחילה מכלים שיש בתוכן מיס שאינו מכבה אבל הכא כלום עד שיתבקעו הכלים[יא] אבל הכא אבל אסור [א]ולא יתקע ואם תקע חייב חטאת רשב"ג אומר [ב]אם היה רפוי מותר בי רב חמא הוה מטה גללניתא הוה מהדרי לה ביומא טבא א"ל ההוא מדרבנן לרבא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא דרבנן מיהא איכא אמר ליה אנא כרשב"ג סבירא לי דאמר אם היה רפוי מותר: **מתני'** [ג]נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: **גמ'** והא [ד]קמבטל כלי מהיכנו רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: לימא תנן סתמא כרבי יוסי [ה]דאמר גורם לכיבוי אסור ותסברא אימור דאמר ר' יוסי בשבת בערב שבת מי אמר וכי תימא הכא נמי בשבת והתניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צריך לומר בע"ש ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: לימא תנן סתמא כרבי יוסי [ו]דאמר גורם לכיבוי אסור ותסברא אימור דאמר ר' יוסי בשבת בערב שבת מי אמר וכי תימא הכא נמי בשבת והתניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צריך לומר בע"ש מי אמר רבי יוסי: **אלא אמר רב אשי:** מתניתין אפילו לרבנן דלא דמי לגרם כיבוי דהתם כי מטי דליקה לכלים דליקה הוא דפקעה להו וגרמא בעלמא הוא אבל זה שנתן המיס ממש תחת הגר מכבה ממש הוא וגזירה מבעוד יום אטו משהשכה: **שמקרב אם כיבוי.** זימן כיבוי להדיא והוה ליה מכבה ממש אי הוה יהיב ליה בשבת:

הדרן עלך כירה

במה [ז]טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין לא בגפת ולא בזבל לא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחין בין יבשין ולא בתבן ולא בזגין ולא במוכין ולא בעשבין בזמן שהן לחין אבל טומנין בהן כשהן יבשין: **גמ'** איבעיא להו גפת של זיתים תנן אבל דשומשמין שפיר דמי או דילמא דשומשמין תנן וכל שכן דזיתים ת"ש דאמר ר' זירא משום חד דבי ר' ינאי קופה שטמן בה אסור להניחה על גפת של זיתים ש"מ של זיתים תנן לעולם אימא לך [ח]לענין הטמנה דשומשמין נמי אסור לענין אסוקי **יפקע.** בחוזק על ידי יתדות שקורין קויינ"ש: **מטה גללניתא.** טורנדי"ן והוא כעין של טרסיס[ט]: **מן הצד.** מפני שאינה תקועה ומהדקה בחוזק קרי לה מן הצד כלומר ע"י שיגוי: **גמ' והא קא מבטל כלי מהיכנו.** דלא יוכל ליטלו משם כל היום דנעשה בסים לגילוות לימא מהוי תיובתיה דרב חסדא דאסר בפירקין (דף מג.): **אין בהן ממש.** משכבו ומותר ליטלן: **רבי יוסי.** בכל כתבי הקדש[י] דקתני עושה ממיכה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנין כדי שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל האור והן מתבקעים ומכבין את הדליקה: **בערב שבת.** כגון זה שנותן המיס מבעוד יום בכלי תחת הגר: **וכי תימא הכא נמי.** אין נותנין לתוכו מים בשבת קאמר ור' יוסי היא: **והתניא.** אפילו בע"ש אסור ואי לגרס כיבוי מדמית לה אפילו כרבי יוסי לא מיתוקמה דבע"ש לא אמר רבי יוסי: **אלא אמר רב אשי.** מתניתין אפילו לרבנן דלא דמי לגרם כיבוי דהתם כי מטי דליקה לכלים דליקה הוא דפקעה להו וגרמא בעלמא הוא אבל זה שנתן המיס ממש תחת הגר מכבה ממש הוא וגזירה מבעוד יום אטו משהשכה: **שמקרב אם כיבוי.** זימן כיבוי להדיא והוה ליה מכבה ממש אי הוה יהיב ליה בשבת:

הדרן עלך כירה

במה עומנין. הכא לסלק קדירה מעל גבי כירה ולטומנה בדבר אחר ואמרו אבל[ט] אין טומנין בדבר המוסיף הבל אלא בדבר המעמיד הבל מי הוא המוסיף ואסור: **גפת.** פסולת של בית הבד של שמן שהוא כנוס יחד וחס מאד: **לחין.** יש בהן הבל הרבה יותר מיבשין: **זגין.** פסולת של יקב יין: **מוכין.** כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלישי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בגויים: **גמ' קופה שטמן בה.** שנותן בה מוכין וטומן בה קדירה: **לענין הטמנה.** לטומנו בתוכה: אסוקי

הדרן עלך כירה

במה טומנין וכו' אין טומנין לא בגפת. פירש הר"ר יוסף בפס רבינו שמואל דמיירי בבשל ולא בשיל[כא] [י]אבל קדירא מייתא ובשיל[כב] שרינן בפ"ק (דף יח:)[כג]ואין נראה לר"ת דהא אית לן לאוקמא מתניתין בסתם קדרות שהן מבושלים בין השמשות[כד] ועוד דמסתמא מיירי מתני' דומיא דמתני' דכירה דמיירי בבשיל כמאכל בן דרוסאי[כה] ונראה לר"ת שם לאכל בין השמשה להטמנה דומיא דהשתא מותר כשהוא מאכל בן דרוסאי[כו] שאין מיחוי מעט מועיל לו שהרי מגולה הוא ושליגו ביה אוירא[כז] אבל הטמנה שעושין לצורך מחר והוא מוטמן יש לחוש שמא יחתה שמעט מיחוי מועיל לו ליתפס חומו[כח] וגזרו להטמין בכל דבר המוסיף הבל[כט] גזירה שמא יטמין בגרמן ויחתה: דזיתים

בו ניצוצות. והא קא מבטל כלי מהיכנו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש ומותר להשתמש באותו כלי. ולא יתן בתוכו מים מפני שהוא מכבה. לימא תנן סתמא כר' יוסי דאמר גורם כבוי אסור, דתנן ר' יוסי אוסר לעשות מחיצה שלא תעבור הדליקה בכלי חרש חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין הדליקה. ודחי אימור דאסר ר' יוסי בשבת בע"ש מי אסר. וכי תימא הכא נמי כי תנן אסור בשבת אבל בע"ש שרי, והא תניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צורך לומר בע"ש, ולא יתן לתוכו מים בע"ש מפני שהוא מכבה ואין צריך לומר בשבת. ואוקמה רב אשי אפילו לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי הכא אסרי מפני שמקרב כיבויו, פי' כיון שנופלין הניצוצות במים מיד נכבין, ובכלים עד שיתבקעו. וקי"ל דהלכתא כר"ש דאפילו במוקצה מחמת מיאוס שרי, ואין הלכה כר"ש במוקצה מחמת איסור כגון נר מנורה ופמוט שהדליקו עליהן באותה שבת וכיוצא בהן, וכגון מיטה שיחדה למעות, ונכרי שהביא דורון לישראל דבר המחובר לקרקע וכיוצא בהן, דמוקצה מחמת איסור הן. וגרסינן במי שהחשיך בדרך פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר בבולה שבת הילכתא כר"ש בר ממוקצה מחמת

מאיוס, וחד אמר אפילו במוקצה מחמת מיאוס נמי הילכתא כר"ש בר ממוקצה מחמת איסור בלבד. וקי"ל דבכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא, והילכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת אומצא כו'. ואע"ג דעולא ולוי ורב אמרו הלכה כר' יהודה, הא שמואל וזעירי ור' יוחנן אמרו הלכתא כר' שמעון, ורבינא דהוא בתראה פסק הילכתא כר' שמעון כדאמרן, לפיכך כל מוקצה מותר לבר ממוקצה מחמת איסור כגון מודה ר' שמעון, וגרוגרות וצמוקין דכאמרן. **הדרן עלך כירה**

פרק רביעי במה טומנין ובמה אין טומנין כו', אין טומנין בגפת. אוקימנא בגפת של שומשמין וכל שכן בגפת של זיתים

עין משפט נר מצוה

נמ א מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה כה וסמג סה טוש"ע שם סעיף ו וסעיף ט:
ם ב מיי' שם הל' טו טור שו"ע שם סעיף ו:
סא ג מיי' שם פ"ה הלכה יג סמג שם טוש"ע סי' תרמ"ד סעיף ד:
א ד ה מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ט טוש"ע סי' תמ"ד סעיף ג:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רשב"ג וכו' וקשה קצת. עי' לקמן דף קלח ע"ב: שם בר"ה במה טומנין וכו' אבל קידרא חייתא. עי' לעיל דף לט ע"ב תוספות ד"ה ממעשה:

לעזי רש"י

קויינ"ש [קוינ"ש]. טרדיים.
טורנדי"ן [טורנדי"ן]. [מיטה] מסתובבת, מתקפלת.

מוסף תוספות

א. (ד"ה ורב ושמואל. תוס' הל"ש). ב. (ז"לוי בר שמואל. תוס' הל"ש). ג. היכי מצי לחיובי חטאת ברפויה. תוס' הל"ש). ד. דרב ושמואל לא מחייבי חטאת ברפוי, אלא. תוס' הל"ש). ה. [אלא] אסור מדרבנן משום גזירה. מי' הל"ן. וראינהו סברי אע"ג ד[נ]תקע חייב חטאת, לא תקע מותר לכתחילה, ולא גזרינן. רמב"ן. וכרשב"ג דאמר אם הי' רפוי מותר. רשב"ם. ו. [ל]חיה ועוף. תוס' הל"ש. ז. אע"פ שנעשית מלאכה גמורה בשבת. תוס' הל"ש. ח. לכתחילה. תוס' הל"ש. ט. כל הנהו דשרי ב"ה עם השמש. תוס' הל"ש. י. הלכך גזרו ער"ש אטו שבת. תוס' הל"ש. יא. (ומחיצה בכלים הוא עושה. ריטב"ש). יב. אלמא דשרו גרם כיבוי בלא הפסקה. ריטב"ש). יג. שאין המים תחתיו אלא מן הצד. רשב"ש). יד. המים מכבין את הדולק. מי' הר"ן. טו. מונעין. מי' הר"ן. טז. אדרבה, להדלקה עושים כך. ריטב"ש). יז. סמוך לפתילה. ריטב"ש). [כדי] שיהא הנר דולק יפה. רשב"ש). ואם הי' דולק כל היום, טוב בעיניו. ריטב"ש). ואף אם לא היה נותן מים, לאחר שיכלה השמן היה הנר כבה, נמצא שאין נתינת המים מהרים כיבוי. תוס' הל"ש). יח. דלא אסרו אלא בנותן ע"מ לכבות דאי שרית לי' אתי לכבויי בידים. מי' הר"ן. יט. דהא מקרב כיבויו. ריטב"ש). כ. דמאי שנא מכלי שתחת הנר דתנן ולא יתן לתוכן מים מפני שהוא מכבה, ער"ש ואצ"ל בשבת. תוס' הל"ש. אלא ודאי דכה"ג שאין נותן שם אלא להדליק, שרי ואריך. ריטב"ש). כא. שלא הגיע למאכל בן דרוסאי. תוס' הל"ש). כב. [ש]הגיע למאכל בן דרוסאי מותר להטמינו בדבר המוסיף הבל, [דהא]. רש"ש. כג. דכיון דאיסורא דהטמנה ואיסורא דשהייה תרוייהו משום גזירה שמא יחתה בגחלים נינהו. פי' הר"ן. [להכין], כל מידי דשרי לשהותו ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה, שרי נמי לטומנו בדבר המוסיף. ומ"ש דר"ת. דהשתא להשהות ע"ג גחלים דאיכא למיחש לחתויי שרי, להטמין בגפת וחבל דליכא למיחש לחתויי, ולא נאסרו אלא משום גזירת רמ"ן, לא כ"ש. תוס' רי"ד לעיל לט. ד"ה אמר. דהא מטמין בדבר המוסיף לא מיתסר אלא גזירה שמא יחתה בגחלים וכו' ובהני ליכא למיגזר. מי' הר"ן. ולא נאסר להטמינו אלא דבר שאסור להשהות, [ונהנא]. תוס' רי"ד. כד. דסתם הטמנה היא בבין השמשות או קרוב לו. ריטב"ש). כה. בין אי לשהות תנן בין אי להחזיר תנן. תוס' הל"ש. כו. כחנניה. תוס' הל"ש). כז. ואין החום נתפש בה, הלכך אף הוא אינו בא לידי חיתוי. רשב"ש). כח. כיון שהוא טמון. לש"ש. והלכך אתי לחתויי. רשב"ש). כט. אפי' מבושל כמאכל ב"ד. תוס' הל"ש.

מוסף רש"י

מטה גללניתא. הוא שם מקום ומפקרין מטותיהן וכפותן וטוענין אותן עמהן וממזיין אותן (לקמן קלח:). לקבל נצוצות. שלהבת הנשמעת מן הגר כדי שלא יצלן מה שתחתיה (לעיל מב:). והא קמבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לעלנלו ועכשיו עושהו מוקצה (לעיל מג.) דדמי לטומר בגון (לקמן קכח: קנד:)

הדרן עלך כירה

במה טומנין. אם המתין בשבת, דאמור רבנן דאסור להטמין בדבר המוסיף הבל, מזירה שמא יטמין בגרמן (נב"ב יט.).

רב נסים גאון

לימא תנן סתמא כר' יוסי דאמר גרם כיבוי אסור. עיקר דיליה בשמנה בפרק כל כתבי הקדש (דף קכ) דתנן ר' יוסי אוסר בכלי חרש חדשים מלאים מים, שאין יכול לקבל את האור והם מתבקעין ומכבין את הדליקה. ובגמרא גרסי ר' יוסי סבר גרם כיבוי אסור. **סליק פרק כירה**

רבינו חננאל

אבל אסור, לא יתקע ואם תקע חייב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר. המחזיר קני מנורה חייב חטאת, כמשמעו מפני שמתקן כלי בכנין. קנה של ציידין, דרכם לתת קנה דק דק בתוך ראש קנה עבה כדי שיהא נשבר וזהו [נבוה] ולא יהא נשבר וזהו פטור אבל אסור. קרן עגולה חייב, פשוטה פטור. אילו הן כלי שיר והן של חליות ויש מהן קרן עגולה וקרן פשוטה כדכתיב [דניאל ג] קל קרנא משרוקיתא. וזה שהיא עגולה היא כלי יש בו מלאכה להחזירה לפיכך חייב חטאת, אבל פשוטה אין בה עסק כלום, כדתנן בכלים פרק י"א הכוש והאימא והמקל וסומפאניא וחליל של מתכת טמאין והמצופין שהורין וסומפאניא שיש בה בית קיבול כנפים בין כך ובין כך טמאה. קרן עגולה טמאה ופשוטה שהורה. היתה מצופית שלה של מתכת טמאה. הקב שלה ר' טרפון מטהר וחכמים מטמאין ובשעת חבורן הכל טמא. **בי** רב חמא הוה ליה מיטה גוליתא והוו מהדרי ליה בי"ט. א"ל לרב חמא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא, נהי דאיסורא דאורייתא ליכא דרבנן מיהא איכא. א"ל רב חמא אנא כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי אם היה רפוי מותר. נמצא רב חמא כר' אבא ורב הונא דשרו. ומסתברא מטה של טורסיס הוא כגון מטה גוליתא. **נותנין כלי תחת הנר לקבל**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אסוקי הבלא. כגון זה שהטמין בדבר אחר והניח קופה על הגפת דליבא אלא שהגפת מעלה הבל למעלה ומרתיח קדרה שבקופה: **אפומא דקומקומא.** מיחם של חמין והכוחא היתה מלאה לגו: **נזיה.** גער בו: **מאי שנא ממיחם על גבי מיחם.** דתניא בברייתא בסוף פרקין[ד] דשרי: **הסם אוקומי מוקים.** שהמיחם העליון גם בו יש מים חמין והתחתון אינו אלא מעמיד חומו שלא יפיג: **דספודר.** סודר של רחש: **דכוכא.** קנקן: **נעלא.** כלי שאוצרין יין מן הכוכא: **דקא עלר.** שהיה סותמו מן המים שנבלעו בו: **מאי שנא מפרונקא.** בגד העשוי לפרוס על הגיגית שפורסין אותו בשבת: **לא קפיד עליה.** אם שרוי במים שהרי לכך עשוי ולא אתי לידי סחיטה: **מוין.** אינו אלא לעשות מהן לבדין שקורין פלט"ר ומוקין הן למלאכה ואסור לטלטלן ואלו שטמן בהן מי אמרינן יחדן להטמנה ואיכא תורת כלי עליהן ומותר לטלטלן בשבת או לא: **עומד ומפקיר לך.** קופה של מוכין שדמייה יקרין אין דרך בכך ולא בטלי להטמנה: **גיזי של צמר.** כמות שנגזזו: **ליפי צמר.** לאחר שנפלה ושטוחה כמין מחצלות משטיחין: **לשונות.** לאחר שנבען וסורקין אותן כעין לשונות ארוכין לטווותן: **ואין מטלטלין אותן.** קס"ד דהכי קאמר ואע"פ שטמן בהן אין מטלטלין אותן: **אם לא טמן בהן כו'.** ומילי מילי קתני בריש אשמועינן דטומנין בהן דלא מוספי הבלא ואשמועינן סיפא דבשם מוכין מוקלות ניגמו אבל הני דטמן בהן הוי כמי שיחדן לך: **למזגא.** להיסב עליהן: **לאהדורי אודרא לגי סדיא.** להחזיר מוכין שנפלו מן הכר לתוכן: **מסיירין בים הלוחר.** שדרך הכובסים לקושרן: **אבל לא פופחין.** לכתחילה דהשתא עביד ליה מגא: **בחדסי.** שלא היו מעולם לתוכו אסור דהשתא עביד ליה מגא: **בעפיקי.** להחזירו לכר זה שנפלו ממנו: **הפופח בים הלוחר.** של מלוק לכתחילה: **חייב חטאת.** דהשתא קמשוי ליה מגא וחייב משום מכה בפטיש והיינו גמר מלאכה: מה

דזיתים מבקי הבלא. מכאן יש לאסור להניח גחלים תחת הקדרה אפי' יתן עליהן אפר אין להטמין קדרה עליהם שהרי הגחלים מעלין הבל למעלה כמו גפת של זיתים ויש תימה היאך אנו מטמינין על כירות שלנו שקורין אשטר"א ואע"פ שגורפין אותו הוא מוסיף הבל כמו גפת של זיתים ואומר ר"י שיש ליתן טעם לקיים המנהג דגבי גפת איכא למיחש שמא יטמין כולה בתוכה[א] אבל בכירות שלנו לא שייך למיחש הכי ועוד יש שעושין תפילה גדולה ועושין בה בנין לבנים סביב מכל צד ומלמטה ומחמין אותה היטב וגורפין אותה ומטמינין בה את הקדרה ולא דמיא למטמין בדבר המוסיף הבל דלא אסרו אלא כשמטמין ומדביק סביב הקדרה דומיא דרמץ[ב] אבל תנור או תפילה שיש אויר בין הדפנות לקדרה[ג] אין לאסור יותר מהשהאה[ד] אף על פי שבל הקדרה בתוך התנור וכיון ברוך פי' שיש לחלק בין תוספת הבל דגפת לתוספת הבל דכירה שלנו[ה] לפי שהכירה אין תומה אלא מחמת האש ולעולם מתקרר והולך[ו] אבל הגפת מוסיף הבל מעצמו אומר רבינו שמואל דמותר לשוס תפוחים אבל האש שמוך לחשבה אע"פ שלא יוכלו לצלות מבע"י[ז] דנאכלין טפי כמו שהן חיין מתבשל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי דשרי ואע"ג דבפ"ק (ד' יט:) תנן אין לוקין בשר בצל וביצה אלא כדי שילולו מבע"י[ח] אע"פ שפעמים אוכלים בצל מי מ"מ אינו ראוי לאכול מי כמו תפוחים ורוצה להפיג חריפותן ולמתקן בביטולו ואם הטמין תפוחים עם הקדירה אסור להחזיר כירים וכסתות על הקדירה שעמהן או להוסיף על אותן כירים אע"ג דאם אין שם תפוחים מותר להחזיר כדתנן בפירקין (ד' נח.) כסהו ונתגלה מותר לכסותו ולהוסיף נמי אמרינן בגמרא (שם.) אם בא להוסיף מוסיף כשיש עם הקדירה תפוחים אסור דאם מחזיר קודם שנתבשלו נמצא מבשל בשבת ומה שנהגו להסיר הקדירה מעל הכירה ומניחין על הקרקע עד שיגרפו הכירה[ט] שמא שכירה לן כהך ליטנא דרים כירה (לעיל דף לח:) דשרי חזקיה משמיה דאביי הניחו על גבי קרקע אם דעתו להחזיר[י]: **מאי שנא ממיחם ע"ג מיחם.** קשה לר"י דבברייתא גופה דשרי מיחם ע"ג מיחם בסוף פרקין קתני בהדיא ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שיהו משומרין ואומר ר"י דברייתא לא שמיע ליה ולא מכח ברייתא פריך אלא[יא] ממעשים בכל יום שנותנין מיחם על גבי מיחם[יב] תימה דהיכי דמי אי יד סולדת בו היכי הוה בעי למישרי אע"פ שמבשל מי לא ידע דמולדות האור כאור דתנן (לעיל דף לח:) אין נותנין בילא בגד המיחם ואמר אם גלגל חייב חטאת ותנן נמי (דף מא.) המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן ואי להפשיר[יג] היכי מסיק דאסור והא תניא בפ' כירה (דף מ:) נותן אדם קימחן של מים כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שיתפח ויתן ויהיו[יד] הפשר כדמוכח סוגיא דהתם ודב יהודה נמי קאמר התם אחד מים ואחד שמן יד סולדת בו אסור אין לחלקן[טו] דגבי מדורה יזהר שלא יבשל[טז] כיון שהוא אצל האש אבל הכא אפילו אין יד סולדת בו אסור דשמא יבא לטעות ויבא עד שיתבשל דהא גבי מיחם שריין לתת לתוכו מים מרובין כדי להפשירן ולא גזרינן אטו מים מועטין אע"פ שאינו אצל האש ונראה לרשב"א דהא דשריין לתת קימחן של מים כנגד המדורה היינו ברחוק מן המדורה שלעולם לא יוכל לבא לידי בשול[יז] אבל בקרוב[יח] אסור אפי' להפשיר דילמא משתלי ואתי להיתן שם עד שיתבשל ולהכי מסיק הכא דאסור ולא בשביל שיחמו דקתני התם היינו כלומר במקום שיכול לבא לידי שיחמו[יט] והלשון דחוק קצת: **מאי שנא מפרונקא.** פר"ח דאמר רבא בפרק תולין (לקמן קנט:) האי פרונקא אפלגא דכובא שרי אהל ולא חיישינן שמא יסמוט: **התם לא קפיד.** פר"ת בפ"ק דכתובות (דף ו.)[כא]: **וכי מפני שאין לו קופה של תבן כו'.** וא"ת מאי קבעי הא תנן במתניתין טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן והיינו אפילו טמן דהא קתני בהדיא כילד עושה מעבר את הכיסוי והן נופלות וכי מייתי מברייתא דמסייע ליה לייתי ממתניתין דלא מצי למדחי ממתניתין כלדמי בריית' וליכא למימר דמתני' איכא לאוקומי בשל הפתק[כא] כדמוקי לקמן רבינא ע"כ סוגיא דהכא לא סבירא מדלא מוקי ברייתא דמייתי בשל הפתק ותיקן ר"י דגיזי צמר דשיבי טפי ממוכין ואסורים לטלטל יותר[כב] ואע"ג דרבא קאמר לקמן דאפילו גיזי צמר טמן בהן מטלטלין אין לחוש אי פליגא אתניי דהכא כיון דלא קיימא לקמן מילתיה דרבא ולמאי דמשני רבינא מילתיה דרבא ומוקי מתניתין בשל הפתק ודרבא בשאין של הפתק אומר רשב"א דה"ג מייתי במוכין של הפתק ולא פליגא דרבא אדתניא אך ק"ק דמאי משני בסמוך מהו דתימא חזי למזגא עליהו כיון דמיילי בשל הפתק היכי ס"ד דשרי לטלטל משום דחזי למזגא עלייהו:

ה"ק אם לא טמן אין מטלטלין אותן. כג אמוקי קאי ולא אגיזי צמר דגיזי צמר אפי' טמן אין מטלטלין[כד] **הא בחדתי הא בעתיקי.** אומר ר"י שאם נתקו חוטי הסרבל אם הנקב רחב ויכול להכניסם[כה] בלא טורח שרי כיון דעתיקי[כו] ובלבד שיתנם בענין זה שלא יהא לחוש שמא יתקע דבעניין שהוא רגילות לתקוע ולקשור נראה דאסורין להחזיר כדאסרינן בריש כל הכלים (דף קכג:) החזרת שידה תיבה ומגדל וגזירה שמא יתקע:

וכי

מסורת הש"ס

ה) כ"ע יט., ב) [נ"י הערוך תודלא פי' הכולכן], ג) מכות ג:, ד) [דף נח:], ה) ד"ה הא, ו) ד"ה הא, ז) [דף נח:], ח) ד"ה הא, ט) ד"ה הא, י) [נ"י הערוך תודלא פי' הכולכן], יא) מכות ג:, יב) [דף נח:], יג) ד"ה הא, יד) [דף נח:], טו) ד"ה הא, טז) [דף נח:], יז) ד"ה הא, יח) [דף נח:], יט) [נ"י הערוך תודלא פי' הכולכן], כא) מכות ג:, כב) [דף נח:], כג) ד"ה הא, כד) [דף נח:], כה) [דף נח:], כו) [דף נח:]

לעזי רש"י

פלט"ר [פילטרי"ש]. לבד.

מוסף תוספות

א. דלמא אתו למימר דמה לי ליתן הגפת תחת הקדירה ומה לי להטמין בתוכו. תוס' הרא"ש. ב. שהרמץ נוגע בקדירה מסביב. תוס' הרא"ש. ג. לא דמיא להטמנה. תוס' הרא"ש. ד. ע"ג כירה. תוס' הרא"ש. ה. [ד"ה] לא גזרו אלא דבר שהוא מוסיף הבל מחמת עצמו כגון מלח וסיד, אבל דבר שהוא חם מחמת דבר אחר לא גזרו. מרדכי. ו. ולא דמי לרמץ שהוא חם מחמת האש, דרמץ היינו אש דשייך למיגזר בו שמא יחתה. מרדכי. ז. דקיי"ל כחנניה כל שהוא כמאכל בן דרוסאי' וכו', ופירות, כיון. תוס' הרא"ש. ח. [והיינו משום] דביצה אין דרכה לאוכלה חיה. תוס' הרא"ש. ט. ותימה, היאך הוא מותר להחזירה לתך לישנא דר' חזקיה משמיה דאביי דדייר"נ, מינה לעיל בפ' כירה דאם הניח ע"ג קרקע אע"פ שדעתו להחזירה, אסור, ואפי' בעי"ר יש נמי אסרי' להחזיר. תוס' הרא"ש. י. ועדן בידו [שריון] אע"פ שאין דעתו להחזיר, דבשל סופרים נינהו אבל הלך אחר המיקל. תוס' הרא"ש. יא. הי"ק לי', מאי שנא. רשב"ם. יב. ולא מיחה אדם בדבר. רשב"ם. יג. הוא דבעי למשרי, דלית לן למיחש שמא יתבשל. תוס' הרא"ש. יד. אפילו. תוס' הרא"ש. טו. דהני מילי כנגד המדורה. תוס' הרא"ש. טז. דגיכר שהוא בישול גמור. תוס' הרא"ש. יז. אלא להפשיר. תוס' הרא"ש. יח. אצל האש, במקום שראוי להתבשל, אף אם מהבר להרחיקו קודם שיתבשל. תוס' הרא"ש. יט. ור' זירא הוה ס"ל דכל שאינו מניחו אלא כדי דוכתי שרי. פי' הר"ן. כ. התם לא קפיד עליה, דיין או שמן או שכר הוא ואיטניף, וסחיטה לא מהני ליה, משו"ה לא גזרינן שמא יסחוט, אבל הכא במים קפיד. מי' הר"ן. כא. והכא כשאינם בשל הפתק. ריטב"ש. כב. אבל מוכין לא חשיבי כולי האי, דהא תני להו גבי תבן וזגין וי"ל דדינן שוה ומבטלן להטמנה. ספקי ריש. כג. וא"ת, והא גיזי צמר קתני הכא, ובהדיא תנן במתני' כי אע"פ שטמן בהם אסור לטלטלם, כדקתני 'כיצד הוא עושה, נוטל את הכיסוי והן נופלות', וי"ל, דכי מוקמינן לה כשלא טמן בהם, אסיפא. ריטב"ש. כד. ומתני' לצדדין קתני. ריטב"ש. כה. להדיא בירו. ריטב"ש. כו. ואינו נותנו שם לכתחילה. ריטב"ש.

עין משפט נר מצוה

ב א טוש"ע או"ח סימן שיח סעיף יח:
ג ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה עו טור ושו"ע או"ח סימן לב סעיף עו:
ד ג מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יג טוש"ע או"ח סימן רנו סעיף ח:
ה ד מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה כב טור ושו"ע או"ח סימן ש"מ סעיף ח:
ו ה מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה י טוש"ע או"ח סימן שח סעיף ג:

מוסף רש"י

ובציפי צמר. לאחר שסרקו ונפלו ממסרק (ב"ב יט:). ובמוכין. של שתי בגדים שסקורק מוליא מנגני הלמר נקולים (שם). הפותח בית הצואר. שעשה פה לתלוק מדש, חייב חטאת. שסיקן כלי (מכות ג:).

רב נסים גאון

פרק רביעי במה טומנין אמר ליה ר' זירא מאי שנא ממיחם על גבי מיחם. בסוף הפרק (דף נא) בברייתא גרסי ומניחין מיחם על גבי מיחם. ומאי שנא מפרונקא. עיקר דיליה בפרק ר' אליעזר אומר תולין, את המשכרת ביו"ש (דף קלט) אמר רבא האי פרונקא אפלגא דסומא דכובא שרי וכו'. ואיכא דאמרי מאי שנא מפרונקיה דמר לפי שר' זירא עם רבא הוה מפליג, והוא בעל השמועה.

רבינו חננאל

דמסיק נמי הבלא. ואסיקנא אמר רבא אנוחי כוזא דמיא אפומא דקומקומא משום דמיא צונן ומולידי חימום. ואסר נמי למיפרס סודרא אפומא דכובא ולאנוחי נטלא אגביה דסודרא, משום (דשארי) דשיורי הכוס (מתחזין) מתחזין בסודרא וקפיד בנשירא דסודרא וסחיט ליה. ולא דמי לפרונקא שהיא מטלית קשורה בפומא דכובא, כדגרסינן בפרק ר' אליעזר אומר תולין, אמר רבא האי פרונקא אפלגי דכובא שרי, ולא חייש דנחזי כמו מסנגה. אפומא דכולא כובא אסיר, דהא עביד אהל כמסנגה, ואמאי שרי רבא התם אפלגי דכובא, ליחוש שמא יסחוט המטלית. ושנינו מטלית לא קפיד בנשירותא, מלשון מי שנשרו כליו בדרך שוטחן בחמה אבל לא כנגד הנם, סודר קפיד בנשירותא הילכך האי אסור והאי שרי. פי' מוכין, סמרטוטין [של] בגדים מקוצצין כתהנן בנגעים פרק י"א בגד מוסגר שנתערב באחרים כולן טהורין, קיצצו ועשאו מוכין טהור. מוכין אסיקנא כי הא דתניא אין נותנין מוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביו"ש ואין צריך לומר בשבת, נשרו מחזירין אותן בשבת [ואין צריך לומר ביו"ט]. אמר רב הפותח בבגד בית הצואר בשבת חייב חטאת

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וכי מה בין זה למגופת חבית. פי׳ בקונטרס דתניא לקמן בפרק חבית (דף קמו. וסס) רשב״ג אומר מתיזה בסייף ומניחה לפני האומרמין ואין נראה לר״י דלא״כ מאי משני זה מיבור וזה אינו מיבור התם נמי מיבור הוא דרשב״ג שרי להתיז אפילו גוף החביות עם המגופה כדמוכח התם דבעו מיניה מרב ששת מהו למיבר חביתא בבורטיא כו׳ אמר להו לפתחא קא מכוין ואסור ופריך מהא דשרי רשב״ג להתיז ראשה בסייף ומשני התם ודאי לענין יפה קא מכוין אבל הכא[א] אי לענין יפה קא מכוין ליפתחיה מיפתח והא דאסר למיבר חביתא היינו בגוף החבית דחביתא חביתא גופא משמע[ב] ועוד דמגופה שרי דתנן במתני׳ אין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירין[ג] משמע דשרי רשב״ג אפי׳ בגוף החבית דלענין יפה קא מיכוין והכי הוה ליה לשנויי בשמעתין הכא[ד] לפתחא מכוין התם לענין יפה מכוין ופיר״ת וכי מה בין זה לנקיבת מגופת חבית דתנן בפ׳ חבית (גס זה שם) אין נוקבין מגופת חבית דברי ר׳ יהודה וחכמים מתירין[ה] וא״ת [התם] לכ״ע לא מיפייב חטאת כדאמר התם בגמ׳ דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח אבל הכא פתח בית הצואר עשוי הוא להכניס ולהוציא ואם כן מאי קשיא ליה ויש לומר דהכי פריך כיון דמחייבת חטאת בפותח בית הצואר[ו] משום דעשוי להכניס ולהוציא ל״כ נמי גבי מגופה אם עשוי להכניס ולהוציא היה חייב חטאת אלכך אמר נמי שאינו עשוי אלא להוציא היה לאסור מדרבנן ומשני זה מיבור[ז] וזה אינו מיבור שהמגופה אינה מן החבית ואפילו אם היה עשוי נקב שבמגופה להכניס ולהוציא לא היה חייב חטאת[ח] לכך הרב רבנן[ט]:

חיבור עד שיתהא להתיר. האי מיבור היינו לטומאה ולא להזאה כדתנן במסכת פרה (פי״ב מ״ט) וא״ת ואמאי לא מייתי מתני׳ דמסכת פרה וי״ל משום דלא קתני בה עד שיתחיל להתיר ולא הוה מצי לאוכוחי מינה דשלא בשעת מלאכה נמי מיבור[י]: **אמר רב יהודה אמר רב מאיר היא.** אהאיי דשלא של כובסים קאי וכן פירש בקונטרס דבההוא דמקל שמא אפי׳ רבי שמעון מודה דיין שנריך הקרדום למקל הוי מיבור[יא]: **עבדו רבנן היבראה בו׳.** [יב]וגבי שלא של כובסין איכא נמי היבראה מה שאינו מיבור להזאה והכא גבי כירה לא שייך הך היבראה דלית ביה הזאה[יג]: **אי חיבור הוא אפי׳ להזאה נמי בו׳.** קשה לר״י דשלא של כובסין נמי תקשה לן הכי אי מיבור הוא אפילו להזאה נמי אי לאו מיבור הוא לטומאה נמי לא[יד] ורבא נמי דקאמר דבר תורה בשעת מלאכה מיבור בין לטומאה בין להזאה אמאי לא קאמר דבין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה גזרו בה רבנן טומאה כי ההיא דשלא של כובסין ומיבור ר״י דשלא של כובסין ואלא לא הוי מיבור אלא מדרבנן אפילו בשעת מלאכה שאינם לריכים זה לזה ולהכי מדמה לה לבית הפך ולבית התבלין שכל אחד הוא תשמיש בפני עצמו ולהכי אינו מיבור להזאה כיון דמדאורייתא אינו מיבור[טו] אבל מספורת של פרקים[טז] פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוי מיבור דבר תורה כיון שמשמשין שניהם תשמיש א׳[יז] ולריכים זה לזה בשעת מלאכה[יח] מה שאין כן בשלא של כובסים שאין תשמיש בגד זה לריך לזה כלל והא דפריך אי לאו מיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא לאו דוקא ועיקר קושיתו הוא דאמאי אינו מיבור להזאה[יט] ורשב״א מפרש דגבי שלא של כובסין אמי ליה שפיר אע״ג דאינו מיבור להזאה משום דלא הוי מיבור מן התורה גזרו רבנן שיהא מיבור לטומאה כיון שכל בגד טמא בפני עצמו מן התורה אבל גבי מספורת פריך שפיר אי לאו מיבור הוא מדאורייתא אם כן אמאי גזרו חכמים טומאה כלל דהא כל פרק בפני עצמו טהור מדאורייתא לרבנן דתנן במס׳ כלים בפי״ג (מ״ח) מספורת שנחלקה לשנים רבי יהודה מטמא וחכמים מטהרים אף על גב דאיכא למימר דהתם מיירי בשאינה של פרקים ולפי זה הא דאמר השתא דגזרו אף על פי שנחלקו טמאים אמי כרבי יהודה ודוחק והא דאמר דגזרו על הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה אינו דומה לא״כ אמאי גזרו בה אפילו בשלא בשעת מלאכה אלא דאי לאו מיבור הוא אפילו בשלא בשעת מלאכה אינו מיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו

מה בין זו למגופת חבית א״ל רבא זה חיבור וזה אינו חיבור רמי ליה ר׳ ירמיה לרבי זירא [ט]תנן [י]א שלל של כובסין ושלשלת של מפתחו׳ והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה עד שיתחיל להתיר אלמא שלא בשעת מלאכה נמי חיבור ורמינהו [יא]מקל [יב]שעשה [יג] יד לקורדום חיבור לטומאה בשעת מלאכה בשעת מלאכה אין שלא בשעת מלאכה לא א״ל התם שלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזורקו לבין העצים הכא שלא בשעת מלאכה נמי ניחא ליה דאי מיטנפו הדר מחוור להו בסורא מתנו לה להא שמעתא משמיה דרב חסדא בפומבדיתא מתנו משמי׳ דרב כהנא ואמרי לה משמיה דרבא מאן תנא הא מלתא דאמור רבנן כל המחובר לו הרי הוא כמוהו א״ר יהודה אמר רב ר״מ היא דתנן [יג]בית הפך ובית התבלין ובית הגר שבכירה מטמאין במגע ואין מטמאין באויר דברי ר׳ מאיר ור״ש מטהר בשלמא לר״ש קסבר לאו כבירה דמו אלא לר׳ מאיר אי כבירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו אי לאו כבירה דמו אפילו במגע נמי לא ליטמו לעולם לאו כבירה דמו ורבנן הוא דגזרו בהו אי גזרו בהו אפילו באויר נמי ליטמו [יד]עבדו בהו רבנן היבראה כי היכי דלא אתי למשרף עליה תרומה וקדשים [טו]תנו רבנן [טז]מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה נמי אי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא אמר רבא דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה ושלא בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו

וכגד שתפרו בכלאים. והן שתי חתיכות של בגד למר שתפרו בחוט של פשתן דודאי קופו ליקרע ולהפרד זה מזה משום איסור כלאים וכן שלא של כובסין קופן להפרד אפ״ה חיבור לטומאה ואם נטמא זה נטמא זה: **עד שיתחיל להתיר.** דמעשה מוציא מיד מעשה וכיון שהתחיל להתיר גלי על ידי מעשה דלאו חד בגד הוא: **שלא בשעת מלאכה.** כגון שלא של כובסין שלא אורגן לשולו אלא משום שעת כיבוס ואפילו הכי משיב ליה חיבור אחר כיבוס: **מקל.** של עיים בעצמה: **שעשאו יד לקורדום.** שלא קבעו לתוכו: **חיבור בשעת מלאכה.** ואע״פ דבאגפי נפשיה פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה הכא בית יד הוא ונתרבו ידות לכל תורת כלי או אתולב בפ׳ הטוב והרוטב (חולין קיח.): **לזורקו.** למקל ומצניע הקורדום לבדו: **ניחא לו.** שיהו שלולין: **דלי מיטנפי הדר מחוור לו.** ע״י השלל הזה: **הא שמעתין.** דלקמיה מאן תנא להא דו׳: **כל המחובר לו.** כגון שלא של כובסין דאמרן לעיל חיבור ומטמא אף זה שלא נגעה בו הטומאה. ואי לאו לחיבור הוא הוי טהור ואע״ג דנגע בהאי דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה: **בית הפך ובית התבלין ובית הגר שבכירה.** כירה זו מיטלטלת היא ומחוברין לה כלי חרס קטנים. בית הפך שמושיבין בתוכו שמן להפשיר: **מטמאין במגע.** אם נפלה טומאה באויר או לאויר הכירה ונגעה הטומאה לשולי הכירה נטמאו גם אלו או נגעה טומאה לשוליהם של אלו נטמאת הכירה: **ואין מטמאין.** בטומאת הכירה כלומר בטומאת האויר אם נפל שרץ באויר הכירה ולא נגעה הטומאה בדופניה היא טומאה דאין כלי חרס מטמא באויר והן טהורין שאין חיבור לה אלא לענין מגע כדמפרש טעמא לקמיה: **ור׳ שמעון מטהר.** במגע אם מי אלא נגעה בו הטומאה דכל חד כלי באנפי נפשיה הוא. אלמא לרבי מאיר חיבור ופליגי עליה: **אפי׳ באויר ליטמו.** ממתא הכירה אם נטמאת הכירה מאויר בלא נגיעה: **דגזרו בהו.** לחיבור מדרבנן: **עבוד בהו רבנן היבראה.** דלא עבדו להו הכירה ממש ליטמא באויר כי היכי דלידעו שחיבור מדבריהם ולא לשרוף על טומאתן תרומה וקדשים: **חיומל של רהיטני.** פליינ״ש שממחקים בה את התריסין ומוחקין הבריזל לתוך דפוס של עץ המתוקן לו ולאחר מלאכתו נוטלו הימנו: **חיבור לטומאה.** נטמאת זה טמא זה: **ואין חיבור להזאה.** ולריך להזות על שניהם:

וגזרו

בטומאת האויר אם נפל שרץ באויר הכירה ולא נגעה הטומאה בדופניה היא טומאה דלאו מגע באויר והן טהורין שאין חיבור לה אלא לענין מגע כדמפרש טעמא לקמיה: **ור׳ שמעון מטהר.** במגע אם מי אלא נגעה בו הטומאה דכל חד כלי באנפי נפשיה הוא. אלמא לרבי מאיר חיבור ופליגי עליה: **אפי׳ באויר ליטמו.** ממתא הכירה אם נטמאת הכירה מאויר בלא נגיעה: **דגזרו בהו.** לחיבור מדרבנן: **עבוד בהו רבנן היבראה.** דלא עבדו להו הכירה ממש ליטמא באויר כי היכי דלידעו שחיבור מדבריהם ולא לשרוף על טומאתן תרומה וקדשים: **חיומל של רהיטני.** פליינ״ש שממחקים בה את התריסין ומוחקין הבריזל לתוך דפוס של עץ המתוקן לו ולאחר מלאכתו נוטלו הימנו: **חיבור לטומאה.** נטמאת זה טמא זה: **ואין חיבור להזאה.** ולריך להזות על שניהם:

וגזרו

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פי״ב מהלכות פרה הלכה ו:
ח ב מיי׳ פ״ב מהלכות כלים הלכה יב:
ט ג מיי׳ פי״ז מהלכות כלים הלכה ס:
י ד מיי׳ פי״ב מהלכות פרה הלכה ד:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מקל שעשאו יד:

מוסף רש״י

מספורת של פרקים. שפני סכיים שלה מתפרדים (לקמן נח:). ואיזמל של רהיטני. פליגה של תומים תריסים, שנעשים שהחמל נתון בין שני עצים השעיין לכן ולאחר מלאכתו נוטלו ומצניעו (שם). ושלא בשעת מלאכה. מחוכרין הוו לו כשני כלים ואין חיבור ואע״פ שמחוברין, דע״ב שלא בשעת מלאכה דומיא דשעת מלאכה קאמר, ובשעת מלאכה מחוברין הן, וגזרו לטומאה על הטומאה דליחיי חיבור ועל הזאה דלא ליחיי חיבור, ומשום הכי קתני חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה לעולם (שם).

מוסף תוספות

א. לפיתחא קא מכוין. רשב״ם. ב. ושמעינן מינה דמגופה של חבית קא מתיז, מדקא מייתי לה על הא דמיבורו חביתא בבורטיא. רשב״ם. ג. אלא ודאי בגוף חבית דוהה שאוסר רב ששת ואפ״ה פרכי׳ עלי׳ מהא דרשב״ג דשרי להתיז ראשה בסייף, ואם איתא דרשב״ג לא איירי אלא במגופה מאי פרכינן מינה לרב ששת. ה. דבית הצואר זה ג״כ אינו מן החלוק עצמו אלא מחובר לו כמגופה לחבית. מי׳ הר״ן. ו. אע״פ שאינו מגופו של חלוק. מי׳ הר״ן. ז. שהוא הכל כלי אחד. רשב״ם. שאע״פ שבית הצואר זה אינו מגוף החלוק, מ״מ מחובר הוא לגמרי עמו. מי׳ הר״ן. ח. לפי שאין המגופה מגופה של חבית עצמה. רשב״ם. ט. כיון שאינו עשוי להכניס ולהוציא. מי׳ הר״ן. י. ובבריתא קא מפרש עד שיתחיל להתיר, דמינה קא דייקי׳ דאפי׳ שלא בשעת מלאכה הוי חיבור, מש״ה קא מייתי בבריתא ולא מייתי מתני׳. רשב״ם. יא. והא דפריך לעיל מקרדום אשלל של כובסים, מכ״ש קא פריך, דקרדום אע״ג דצריך לי׳ לא הוי חיבור, כ״ש שלל של כובסים. תוס׳ הרא״ש. יב. איכא למידק, ולינבוד נמי היכירא בשלל של כובסין, ואפשר לומר, דמנ״ן. יג. דכלי חרס אין לו טהרה אלא שבירה. ריטב״א. [ולכן] איצטריכו למעבד בהו האי היכרא דלא ליטמו באויר. רשב״ם. יד. דבדידיה נמי קתני במתני׳ (פרה פי״ב מ״ט) חבור לטומאה ואינו חבור להזיה. רשב״ם. טו. ומדרבנן הוא דגזרו דלהוי חיבור אפי׳ שלא בשעת מלאכה לטומאה ולא להזאה, משום היכר. תוס׳ הרא״ש. טז. דאזמל של רהיטני. תוס׳ הרא״ש. יז. פריך שפיר דאי חיבור הוא מדאורייתא לטומאה, גם להזאה יהא חיבור, ואם אינו חיבור כלל מדאורייתא, אמאי גזרו בו רבנן טומאה כלל. תוס׳ הרא״ש. יח. [ן]ה״ק, ואפ״ר תרצה לדחות דלאו חיבור הוא ולהכי לא הוי חבור להזאה, א״כ אפ״ר לטומאה נמי לא, דהא כל היכא דאמרת חבור לטומאה אמרי׳ נמי דה״ה להזאה. ריטב״א.

מסורת הש״ס

א) [עיקרן פ״ב מ״ו ע״ס], ב) [גי׳ הערוך בערך שלא תנן שלא הכובסין והכגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה וכו׳], ג) כלים פ״ב מ״ג, ד) כלים פ״ס מ״ג, ה) לקמן נח: [שמי בריימות הן בתוספתא דכלים ס״מ פ״ג], ו) וכנ״ל ז. פירש״י בסע״ל בגנ״ו ע״ס.

גליון הש״ס

גמ׳ עבדו בהו רבנן היבראה. לעיל דף נח ע״ל נדה דף לד ע״ל: תוס׳ ד״ה אי חיבור וכו׳ וצריכים זה לזה בשעת מלאכה. עי׳ ביקה דף כג ע״ב תוס׳ ד״ה משום שלשה כלים:

לעזי רש״י

בשט״א (במסורה״ש). הכלבה (תפירה גסה). פליינ״א. מקצועה.

רב נסים גאון

אי כבירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו. עיקר דיולה משתכח בתורת כתנים וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, מתוכו הוא מיטמא ואינו מטמא מאחוריו כו׳. יכול אף הכלים יהו מיטמאין באויר כלי חרש, תלמוד לומר [האוכל] אוכלין מיטמאין באויר כלי חרס ואין הכלים מיטמאין באויר כלי חרס. ובפרק ב׳ מן מסכת כלים שנינו כלי חרס וכלי נתר וטמאתן שוה ומטמאין באויר, ותמצא בפרק יציאות השבת (דף מז:), והמשנה והתוס׳ פליאה מענין זה. ובתלמוד בפרק ראשון מן שחיטת חולין (דף כד) שנו במשנה הטהור בכל הכלים טמא בכלי חרס, ובבריתא גרסינן ת״ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור.

רבינו חננאל

מפני שהוא מחובר בבגד, אבל מגופת החבית שאינה מן החבית עצמה מותר לפתחה בשבת. רמי ליה ר׳ ירמיה לר״ז שלל הכובסין כו׳ עד המקל שעשאו יד לקורדום כו׳. פירוש הכובסין שוללין ירעות זו עם זו כדי שיהו נותנין לכביסה ואינה תפירה אלא שלילה, מלשון [מ״ק כב:] על המתים כולן שולל לאחר שבעה. ומשני ליה ר׳ זירא מקל שעשאו יד לקורדום כיון שמשלים מלאכתו זורק אותו מקל לבין העצים, אבל שלל של כובסין אע״פ ששלמה כביסתן רוצה בשלילותן שמא ינטפו יחזור ויחווירום. מאן תנא כל המחובר לו הרי הוא כמוהו אמר רב ר״מ היא, ונדחה ופשוטה היא. ת״ר מספורת של פרקין, פי׳ שמתפרק זה מזה, וכן באיזמל של רהיטני, חיבור לטומאה ואם נטמא אחד נטמא האחר, ואינו חיבור להזאה. פרשה רבא דבר תורה בשעת מלאכה, כלומר בשעה שנוגז בהן חיבור הן לטומאה ולהזאה, שלא בשעת מלאכה אינן חיבור לא לטומאה ולא להזאה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שיהא חיבור: **ועל הזאה שבשעת מלאכה.** שלא יהא חיבור. הלכך חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה כלל: **נחין מחמת עצמן.** מחממות טפי מלחין ממחמת **משקין שנופלין עליהן משיכשו:** ה"ג **מוכין נחין מחמת עצמן היני משכחת לה: ממרטא דביני אטמי.** מצמר הנמרט מבין ירכותיה של בהמה שהוא מלח זיעה והוא לח מעצמו. להכי קרי ליה מרטא דלאו בר גיזה הוא: **מתני' נעורת.** דק דק שנוערין מן הפשתן וקורין לריסט"ש: **נסורת.** שמנסרים הנגריס מן העצים: **וכפירות.** כגון חטין וקטניות: **כנפי יונה.** עולה: **גמ' שלא יפיח.** שיכול להעמיד עצמו בשעת הרוח: **שלא יישן בהן.** שמא יפיח או ירלה קרי. אבל אם יכול להזהר שלא יישן בהן כל הגופים נקייס בהפחה שיכולין להעמיד עצמן: **יונקו אם מוחו.** שהוא מתח התפילין. יונקו לשון ניקוי עיניס[ט]: **קפדור.** מניסטרל"ל שהיה ממונה על כך: **כנפי יונה.** כלומרס לקמיה מפני שהם מלוח והם מגינין לישראל והיא להם כנגיפים ליונה שהיא נמשלת ליונה והמלוח כנגיפים: **נגיפה מגינות עליה.** מן הלנה ומכל עוף ולדס הבא עליה היא נלחמת ומכה ברגלס שם שאין כן בשאר עופות: **סרי הוא כזבל.** דמוסיף הבל: **מתני' שלחין.** עורות כמו ספרי[ט]) תרגוס ושלח: **ומטלטלין אותן.** בין שמונן בהן בין שלא טונן בהן דחזו למזגא עלייהו: **ואין מטלטלין אותן.** דמוקלות הן לטווות ולארוג: **ילד הוא עושה.** זה שטונן בהן כילד יטול קדרתו הואיל ואסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה בהן: **נוטל ליפו.** של קדרה שיש תורת כלי עליה. ואף על גב שהן עליה לא איכפת לן דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות קדרה: **רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על גדה ונוטל.** כשבא ליטול הקדרה מטה הקופה על גדה: **שמא יטול.** הקדרה ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לתוך גומא שישבה בהן ואם יצטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גיזין לכאן ולכאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: **נוטל ומחזיר.** בגמרא[פ]) מפרש לה: **גמ' שלחין של נעה"כ הן.** דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפי ומחזי למזגא עלייהו: **אבל של אומן.** שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למזגא קיימי ואין מטלטלין אותן: שלחא

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. תימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדס קאמר דהוי חיבור לטומאה משמע אבל לא להזאה ואמאי והא לא שייך למגזר התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העצים וי"ל דהתם לא הוי חיבור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי חיבור דכר תורה דלא חשיב כלל בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבל לא בכסות לחה בו'. נראה דרבי אושעיא פליג אמתני': **באלישע** בעל כנפים. [א]להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו גם בתפילין היה שהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר[ב] ואין תימה על מה שמצוה זאת רפויה בידינו[ג] שגם בימי חכמים היתה רפויה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן קלב.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דראש השנה (דף ח.) פושעי ישראל בגופן[ד] קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי באותן שעושין מחמת מרד ומבזין המצות ושומקין בלועזה שבידם ובלאשם[ה] כדאמר ביומא[ו] (דף לו:) פשעים אנו המרדין[ז] והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין[ח] נמנעו מלעשות מצוה[ט] אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין[י]) וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשתבע בו אמר להד"ס אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך ול"ע שם: **אביי אמר שלא יפיח בהן.** שיוכל לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונט' אבל לא חייש שמא ישן ואע"ג דפעמים לא יוכל ליזהר משיזה וכבא מצריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שתאחזו השיזה אלא ישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה דאסור לישן בהן כדתניא בפרק הישן (סוכה כו. ושם) דאסור לישן בתפילין בין שיזת קבע בין שיזת עראי:

שלא יישן בהן. משום שלא יפיח בהן בשעת שיזה או משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש[ט] כדאמר בפ' הישן (נ"ז שם:) דא"ר יוסי ילדים לעולם חולנין מפני שרגילין בטומאה ופריך לימא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה: בזמן שהן לחין: **איבעיא להו** [א]לחין מחמת עצמן או דילמא לחין מחמת דבר אחר ת"ש לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת דבר אחר שפיר אלא אי אמרת לחין מחמת עצמן מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי: **מתני'** [ב]טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן [ג]דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה: **גמ'** [ד]א"ר יגאי [ה]תפילין צריכין גוף נקי [ו]כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים [ז]ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל בנסת ישראל ליונה שנאמר [ח]כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו': איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי או אנעורת של פשתן קאי ת"ש דתניא [ט]רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כזבל ש"מ אנעורת של פשתן קאי ש"מ: **מתני'** [י]טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה [יא]נוטל את הכסוי והן נופלות ר"א בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכ"א נוטל ומחזיר: **גמ'** יתיב ר' יונתן בן עכינאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב ר' חנינא בר חמא גביהו וקא מיבעיא להו שלחין של בעה"ב תנן אבל של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אבא שמא יבאו לידי הרגל דבר אבל משוס קרי לא בעי למיסר: **נטלם מראשו.** ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ושם) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשנויי ערקתא דמסאתא אסור היינו משוס דבשינוי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום[ד]) אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **כנפיה מגינות עליה.** אור"י דאמרינן במדרש[ה]) כל העופות כשהן יגעין ויעוחין ע"ג סלע והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת באחת ונינוחת באחת: **טומנין בשלחין ומטלטלין אותן.** הא דאמר בפ"ק דבילה (דף יא.) נותנין העור לפני הדורסן להתירו קופן משום תחילתן פי' כדי שישמוט לגורך יו"ט אבל עור דמעבד יו"ט משמע התם דאסור לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמן קנז:)[א] קאמר אם מטלטלין מיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אגב בשר משמע דעור בלא בשר אסור פירש"י בפרק כל כתבי (נ"ז שם)[ב]) דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דבילה נמי מיירי בעור בהמה דקה[ב] והא דתנן בפ' כל כתבי (דף קב.) פורסין עור גדי על גבי התבה[ג] כו' צריך לומר לפי' דמיירי כשיתבו לישיבה [ד]ור"ת מפרש דהכא מיירי בינשין[ד] דחזי למזגא עלייהו[ט] והתם בלחין[ט]: אבא

יא א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח:
יב ב מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח טוש"ע או"ח סימן רמז סעיף ג:
יג ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה טו ומצא עשין סב טוש"ע או"ח סימן לז סעיף ב ג:
יד ד מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ח:
טו ה מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה שם ופכ"ו הל' יב ומצא לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רנט סעיף ח:

תורה אור השלם

1 אם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ:
תהלים סח יד

לעזי רש"י

אריסטי"ש. נעורת. מנישטרא"ל [מיניסטרי"ל]. פקיד, שוטר.

מוסף תוספות

א. למנית תפילין בעלמא קאמר שצריך שיהא נקי בגופו כאלישע וכמו שמפרשי אביי ורבא. תוס' הרא"ש. ב. מהפחה ומשינה. תוס' הרא"ש. ג. בדור הזה. תוס' הרא"ש. ד. כגון. תוס' הרא"ש. ה. שמגונות עליו. תוס' ר"י ח. ד"ה קרקפתא. ו. אבל אם ירא להניח משום דבענין גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכו' הוא דואג כל שעה שמא לא יוכל ליזהר לשמרה בטהרה ובקדושה, הא ודאי אין עליו דין פושעי ישראל בגופן. תוס' ר"י ח. ד"ה קרקפתא. ז. שמראין עצמן כחסידים. תוס' הרא"ש. ח. ומחמת זה רפויה היא בידם. תוס' הרא"ש. ט. דבעל קרי אינו אסור בהן. רשב"א. י. [ד]במה שנוטל התפילין מראשו אינו נראה כגוי. תוס' הרא"ש. יא. גבי 'מפשיטין את הפסח עד החזה', תוס' זמחים נג: ד"ה מנין. יב. כי ההיא דכל כתבי דגבי פסח. תוס' זמחים נג: ד"ה מנין. יג. ומגדל, מפני שהוא כמחרך, דאלמא עור גדי בר טלטול הוא. ריטב"א לקמן קנז: ד"ה אמר רב אמי. יד. ואפי' דבהמה דקה. הג"א. טו. ובו דרך העולם להטמין. ריטב"א לקמן קנז: ד"ה אמר רב אמי. טז. שהרפשת היום. ריטב"א לקמן קנז: ד"ה אמר רב אמי. [ד]אלא חזו למזגא עלייהו. הג"א. ולפר"ת את"ש [ההיא דפורסין עור של גדין], דמיירי ביבשין כי [הכא]. תוס' זמחים נג: ד"ה מנין.

מסורת הש"ס

א) [כריש"ף וכרא"ש ליתא]. ב) לקמן קל., ג) [ע' תוספות בבא בתרא י: ד"ה אלא]. ד) [בכרכות נג: ע"ש ביתין מה. מבהדין לה. לקמן קל.]. ה) [לקמן נא:]. ו) [נ' במדבר טז]. ז) [ויקרא פ]. ח) [לקמן נ:]. ט) [וע' ירושלמי פרק היה קורא הלכה ד]. י) [רבה סדר לך לך פרשה טו]. כ) בד"ס בתרתי פליגי.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה טומנין בשלחין וכו' וה"ת ספרש. עי' זמחים דף נג ע"ב תוס' ד"ה מנין נקה"ל:

מוסף רש"י

יגקרו. פוריי"ר בלע"ז, לשון (מעלי ג) יקרוה עוכבי נפל, ולשון (במדבר טז) תנקר לא נעלה (לקמן קל.). אם מוחו. שמגנ' תפילין (שם). כנפיה מגינות עליה. אינה נלחמת בתרטומיה אלא בכנפיה (שם). הרי הוא כזבל. דמוסיף הבלא ואין עומנין בה אפילו מנעת יום (לקמן נא.).

רבינו חננאל

וגזרו שאם נטמא האחד שלא בשעת מלאכה, נטמא גם האחר בכל מקום שהוא. ודוקא אם הן מחוברין עדיין מלאכה. וגזרו נמי על הזאה שאם יזה על האחד אפילו בשעת מלאכה לא נטהר האחר אע"פ שהוא מחובר עמו, משום הזאה שלא בשעת מלאכה, פי' אם יראה שהזה בשעת מלאכה על האחד ונטהר גם האחר, יטהר הוא כשיזה על האחד אפילו השני שלא בשעת מלאכה. פי' מידשא דביני אטמא, (העצמו) [הצמר] שבין הירכות של בהמה כיון שתמיד השתנתה שותת בין יריכותיה יש בו לחלוחית לעולם ואינו מתנגב לעולם ואפילו עושה מאותו צמר כסות יש בו לחלוחית. תפילין צריכין גוף נקי. קי"ל כרבא דאמר שלא יישן בהן. ר' יהודה אוסר. אוקימנא בנעורת. טומנין בשלחין ומטלטלין אותן. פירוש שלחין, עורות גלושין שנגזז צמרן ועדיין לא נעבדו.